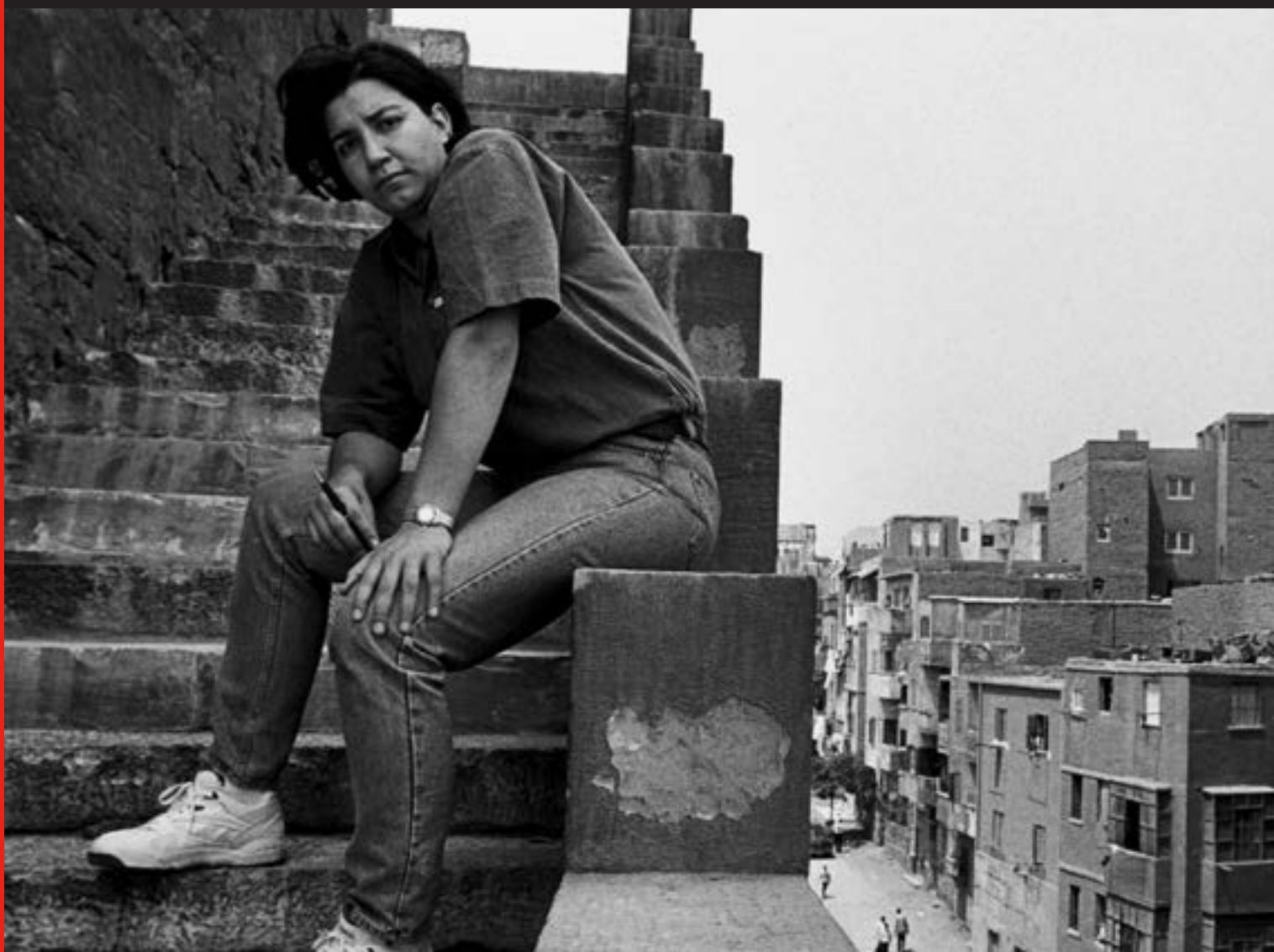

SPEAK TRUTH TO POWER
MOD UTAN GRÄNSER

MÄNNISKORÄTTSFÖRSVARARE SOM FÖRÄNDRAR VÅR VÄRLD

RANA HUSSEINI

RANA HUSSEINI

JORDANIEN

”ENDA SÄTTET ATT ÅTER-
UPPRÄTTA FAMILJENS HEDER
ÄR ATT SE TILL ATT EN FRU,
EN DOTTER ELLER EN SYSTER
DÖDAS. ’BLOD RENAR HEDERN,’
SÄGER MÖRDARNA.”

Rana Husseini, © 2000 Eddie Adams

HEDERSMORD

Rana Husseini, journalist, feminist och försvarare av mänskliga rättigheter, bröt tystnaden och visade upp Jordaniens skamfläck när hon avslöjade det i landet ofta förekommande men nertystade brottet hedersmord. Hedersmord äger rum när en kvinna våldtas eller påstås ha deltagit i en olovlig sexuell aktivitet. Över hela jordklotet kan kvinnor som blir slagna, misshandlade och våldtagna räkna med att poliser, åklagare och domare kommer att förnedra dem, låta bli att undersöka fallen och lägga ner åtalen. Föreställ er vad det innebär i Jordanien, där kvinnor som våldtas anses ha komprometterat familjens heder. Där fäder, bröder och söner ser det som sin plikt att hämnas kränkningen, inte genom att förfölja gärningsmännen, utan genom att mörda offren — deras egna döttrar, systrar eller mödrar.

År 1999 stod hedersmord för en tredjedel av morderna på kvinnor i Jordanien. Husseini skrev en serie rapporter om dödandet och startade en kampanj för att stoppa det. Det resulterade i att hon hotats och anklagats för att vara mot islam, familjen och Jordanien. Ändå tog drottning Noor upp fallet. Senare nämnde även kung Abdullah behovet av skydd för kvinnor i sitt öppningstal till parlamentet. Tystnadens konspiration hade för alltid brutits tack vare denna unga journalist, som riskerar sitt liv i den fasta övertygelsen att första steget för att stoppa hedersmord och andra former av våld mot kvinnor är att avslöja sanningen. År 2009 publicerade hon boken *Mord i hederns namn*.

Jag kunde aldrig föreställa mig att jag skulle arbeta med kvinnofrågor när jag i september 1993 blev kriminalreporter för *The Jordan Times*. I början skrev jag om stölder, olyckor, eldsvådor. Sedan, efter några månader på jobbet, började jag stöta på hedersbrott. En berättelse chockerade mig och tvingade mig att bli mer engagerad. En sextonårig flicka dödades i hederns namn av sin familj för att hon våldtagits av sin egen bror. Han antastade henne flera gånger och hotade sedan att döda henne om hon berättade för någon. När hon upptäckte att hon var gravid var hon tvungen att berätta för familjen. Sedan familjen ordnat abort, gifte de bort flickan med en femtio år äldre man. När mannen skilde sig från henne ett halvår senare, mördade familjen henne.

HEDERSMORD – ETT MÖTE MED FÖRÖVARNA

Ett hedersmord inträffar när en manlig släkting beslutar att ta livet av en kvinnlig släkting för att hon, enligt hans uppfattning, har vanärat familjens rykte genom att utföra en "omoralisk" handling. En omoralisk handling kan vara att hon setts med en främmande man, eller haft samlag med en man. I många fall dödas kvinnor bara på grund av rykten eller ogrundade misstankar.

Jag undersökte brottet och träffade flickans båda farbröder. När jag frågade om mordet höll de sig först på defensiven och undrade: "Vem har sagt det där?" Jag sa att det stod i tidningen. De berättade att "hon inte var en bra flicka". Så jag frågade: "Varför var det hennes fel att hon blev våldtagen? Varför straffade inte familjen hennes bror?" De tittade på varandra och den ena sa till den andra: "Vad tycker du? Tycker du att vi dödade fel person?" Den andre svarade: "Nej, nej. Oroa dig inte. Hon förförde sin bror." Jag frågade varför hon skulle vilja förföra sin egen bror, när det finns miljoner män på gatan? De upprepade bara att hon smutsat ner familjens rykte. Sedan ställde de frågor till mig: Varför jag var klädd som jag var. Inte var gift. Varför jag hade studerat i USA. De antydde att inte heller jag var en bra flicka.

HEDERSMORD HANDLAR OM KULTUR – INTE RELIGION

Jag fortsatte att skriva om kvinnor som dödades på ett orätt och omänskligt sätt. De flesta hade inte utfört någon omoralisk, än mindre olaglig, handling, och även om de skulle ha gjort det, så förtjänade de inte att dö. Men, jag vill understryka två saker. Den ena är att inte alla kvinnor i mitt land hotas på det här sättet. Alla kvinnor som talar med en man mördas inte. Det här är isolerade och begränsade brott, även om de uppträder i alla klasser och på alla nivåer. Den andra saken är att massor av människor felaktigt antar att brotten har stöd i islam. Det har de inte. Islam är mycket strikt när det gäller dödande. I de sällsynta fall när dödande anbefalls är det för otrohet inom äktenskapet. Då måste det finnas fyra ögonvittnen och straffet ska utföras av samhället, inte av inblandade familjemedlemmar.

Hedersmord är en del av en kultur, inte av en religion. En tredjedel av morderna som rapporteras i Jordanien är hedersmord. Mördarna behandlas med överseende, och familjerna uppdrar åt en underårig att utföra hedersmordet, eftersom underåriga enligt ungdomslagen i Jordanien döms till ungdomshem. Där kan de lära sig ett yrke och fortsätta sin utbildning, för att vid arton års ålder släppas utan att finnas med i brottsregistret. Den genomsnittliga strafflängden för hedersmord är bara sju och en halv månad.

ORSAKER TILL HEDERSMORD

Orsaken till hedersmorden är att familjerna knyter sitt rykte till kvinnan. Om hon begår något fel, återupprättas familjens heder bara genom att en hustru, en dotter eller en syster dödas. Blod renar hedern, säger mördarna. "Ja, hon är min syster och jag älskar henne, men det är min plikt."

Jag ägnar mig inte åt det här bara för att jag är kvinna, utan för att de som kämpar för mänskliga rättigheter sällan tar upp den här frågan. Det är viktigt att garantera kvinnans rätt att helt enkelt få leva, innan man slåss för någon annan lag?

Besläktad med den här frågan är skyddstillsyn. Om en kvinna blir gravid utanför äktenskapet och vänder sig till polisen sätter de henne i fängelse för att "skydda hennes liv". Överallt annars i världen skulle personer som hotar någons liv vara de som sätts i fängelse, men i mitt land och i andra länder är det tvärtom. Offret åker i fängelse. De flesta av kvinnorna hålls kvar för gott. De åtalas inte och de kan inte släppas mot borgen. Om familjen får ut dem mot borgen är det för att döda dem. Kvinnorna blir kvar i fängelserna och förlösar sina liv.

RESULTATET AV ARBETET MOT HEDERSVÅLD

Sedan jag började rapportera om hedersmord har saker och ting förändrats till det bättre. När kung Hussein öppnade det trettonde parlamentet, nämnde han kvinnor och deras rättigheter – det var första gången som en regent uppmärksammat kvinnor och barn. I en ny konstitution skrev han in två nya avsnitt, varav ett handlar om kvinnor. Han uppmanade premiärministern att ändra alla lagar som diskriminerar kvinnor. Vad som saknas är en lösning på problemet. Regeringen skulle till exempel kunna starta ett rehabiliteringsprogram för kvinnor som söker skydd i stället för att sätta dem i fängelse.

Jag har blivit anklagad för att uppmuntra äktenskapsbrott och sex före äktenskapet. En gång hotade en man med att "besöka mig" på tidningen, om jag inte slutade skriva. Det som upprör mig mest är att folk använder det som en ursäkt för att hålla sig borta från ämnet. En kvinna sa: "Vad gör det om tjugofem kvinnor dödas varje år, titta på hur många utomäktenskapliga barn som föds varje år?" Så sorgligt. Människor undviker frågan genom att anklaga offret och beskriva onda kvinnor som den främsta orsaken till otrohet. Det är alltid kvinnorna som får skulden. Överallt anklagas kvinnor. Vi talar faktiskt om människoliv som förstörs.

Det är viktigt att inse att de som begår morderna också är offer. Deras familjer lägger hela bördan och pressen på dem. Om du inte dödar får du skulden för familjens vanära. Om du dödar blir du en hjälte och alla kommer att vara stolta över dig.

EN POSITIV SYN PÅ FRAMTIDEN

När jag studerade i USA märkte jag att det fanns goda människor som arbetade för andra människor som behövde hjälp. Det fick mig att tro att bara man vill göra något eller ändra på något, så kan man. I Jordanien är många människor passiva. De bryr sig inte. Många tror inte att de kan påverka samhället. Men jag är övertygad om att de har fel. Vi kan inte bara säga "Okej, jag gör inte det där för det förändrar ändå ingenting." Om man har den inställningen kommer ingenting någonsin att förändras. Jag hoppas att den dagen kommer då jag inte längre behöver rapportera om de här brotten. Det kan ske när Jordanien moderniseras, inte bara materiellt, utan genom människors medvetenhet om kvinnors rättigheter. Jag är säker på att den dagen kommer, och att den är närmare än vi tror.

TILL LÄRAREN

FN:S ALLMÄNNA FÖRKLARING OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETENA

Artikel 3: Rätt till liv, frihet och personlig säkerhet

Artikel 6: Rätt att erkännas som en person inför lagen

Artikel 16: Rätt till äktenskap och familj

Artikel 19: Åsikts- och informationsfrihet

Artikel 27: Rätt att delta i samhällets kulturliv

ÖVERGRIPANDE FRÅGESTÄLLNINGAR

- Vad är heder, vilken funktion har det och varför är det så viktigt i vissa kulturer?
- Var är orsakerna till hedersvåld och hedersmord?
- Hur kan hedersvåld bekämpas?

INNEHÅLLSMÅL

Genom att arbeta med övningarna ges eleven möjlighet att:

- Öka kunskapen om orsaker och konsekvenser av hedersvåld, i omvärlden och i Sverige.

- Reflektera över begreppet heder och på vilket sätt det kan styra människor och grupperns beteende.
- Analysera hedersvåld utifrån de olika rollerna offer, förövare, åskådare och försvarare.
- Verktyg för att själv agera och uttrycka sina åsikter och arbeta för att försvara andra människors rättigheter.

CENTRALA ORD OCH BEGREPP

- Feminist
- Hedersmord
- Hedersbrott
- Komprometterat
- Omoralisk handling
- Islam
- Kultur
- Skyddstillsyn

ELEVAKTIVITETER

HEDERSVÅLD – DISKUTERA BEGREPPET

Rana Husseins berättelse tar upp olika delar av begreppet hedersvåld. Hon bor och arbetar i Jordanien, ett muslimskt land där hederskulturen är en stark del av samhället. Men hur tänker du kring begreppet heder?

- Vad står egentligen ordet heder för? Hur skulle du förklara ordet?
Vissa förklarar begreppet som att man har något som ger en erkännande – heder. Men för att man ska kunna erhålla heder krävs att man agerar i relation till andra människor; en grupp, en familj eller ett samhälle.
- Hur kan den se ut i olika sammanhang? Ge exempel på olika sammanhang där du anser att heder är något viktigt?
- Vad betyder heder för dig? Ge exempel på en handling som skulle stärka din heder?
- Vilka handlingar skulle göra att du förlorade din heder?
- Har olika grupper olika uppfattningar om vilka handlingar som ger heder? Ge exempel på olikheter.

VAD HANDLAR BERÄTTELSEN OM?

Läs texten enskilt eller tillsammans i mindre grupper. Diskutera innehållet med hjälp av följande frågor:

- 1 Hur definierar Husseini begreppet hedersmord?
- 2 Vilka är förövarna? Vad har de för argument för att försvara sitt agerande?
- 3 När Husseini skrev en serie artiklar om hedersmord fick hon ta emot både hot och lovord. Ge exempel.
- 4 Vad var det som fick henne att börja skriva artiklar om hedersmord i tidningen?
- 5 Vilka risker utsatte hon sig för när hon valde att skriva om hedersmord i Jordanien?

- 6 Det finns två saker som hon vill understryka när det gäller hedersmord, vilka två saker är det?
- 7 Varför anser Husseini att frågan om hedersrelaterat våld är så viktig att bekämpa?
- 8 Vad har hänt sedan hon börjat rapportera om hedersmorden och situationen i Jordanien? Ge exempel på positiva och negativa händelser.
- 9 Husseini skriver att även de som begår morden är offer. Vad menar hon med det?
- 10 På vilket sätt är Rana Husseini en modig person? Vad riskerar hon genom att bekämpa hedersvåld?

DISKUTERA CITAT FRÅN BERÄTTELSEN AV RANA HUSSEINI

- På vilket sätt har citatet med hedersvåld att göra?
- Vilka värderingar ligger bakom citaten?
- Vilka problem kan budskapet i citatet leda till?
- Hur tänker du kring innehållet i citatet?
- Vad är det som upprör känslorna mest? Varför? Resonera.
  - *En omoralisk handling kan vara att hon helt enkelt setts med en främmande man, eller att hon haft samlag med en man.*
  - *Hedersmord är en del av en kultur, inte av en religion och uppträder i arabiska kretsar i USA och många andra länder.*
  - *Blod renar hedern, säger mördarna.*
  - *Människor försöker undvika frågan genom att anklaga offret och beskriva onda kvinnor som den främsta orsaken till otrohet.*
  - *Om du inte dödar får du skulden för familjens vanära. Om du dödar blir du en hjälte och alla kommer att vara stolta över dig.*

ANALYSERA ROLLERNA I BERÄTTELSEN

I Husseinis berättelse nämner hon olika personer och grupper som passar in i de fyra rollerna.

Ge exempel på personer eller grupper som passar in i rollerna: offer, förövare, åskådare och försvarare. Använd analysmodellen på sidan 9.

Offret – Vad kan offret göra för att förändra situationen? Vilka risker kan offret utsätta sig för genom att agera? Tycker du att det är offret som har det största ansvaret att agera för att minska problemen?

Förövaren – Vad kan förövaren göra? Vilka risker utsätter sig förövaren för genom att agera? Är det förövaren som har det största ansvaret för att agera?

Åskådare – Vad kan åskådaren göra, de som låter våldet fortsätta trots att de vet vad som pågår? Vilka risker utsätter sig en åskådare för genom att agera och säga ifrån? Är det åskådaren som har det största ansvaret för att agera?

Försvarare – Är det bara de som vågar säga ifrån som ska göra något? Vilka risker utsätter en försvarare sig för genom att protestera och uppmärksamma problemen i Sverige? I Jordanien?

VI-SAMHÄLLE OCH JAG-SAMHÄLLE

Ibland när man pratar om hederskultur används begreppen "vi-samhällen" (skamkultur) och "jag-samhällen" (skuldkultur). I ett "jag-samhälle" är den enskilda individen oftast mer i fokus medan i "vi-samhället" är familjen mer i fokus. I ett "vi-samhälle" har alla ett gemensamt ansvar för att familjen och släkten ska ha det bra, och ha ett gott rykte. När man fattar ett beslut i ett "vi-samhälle" så tänker man först och främst på vad som blir bra för hela familjen och inte bara för en själv. Det innebär att familjen och släkten hjälps åt och tar ansvar för varandra. Det gör att det ofta finns både gemenskap och trygghet i gruppen. Men det kan också betyda att man styr och bestämmer över varandra ganska mycket. (Källa UMO.se)

- Hur kan man förklara att hedersvåld oftast förekommer i ett "vi-samhälle"?
- Ge exempel på fördelar med att tillhöra ett a) vi-samhälle, b) jag-samhälle.
- Vilken typ av samhälle känner du dig mest hemma i?
- Båda samhällstyperna innehåller positiva delar. Ge exempel på vad de två samhällena skulle kunna lära av varandra.
- På vilket sätt har hedersvåld med makt att göra?

HEDERSVÅLD I SVERIGE

Hedersvåld beskrivs ofta som våld mot en kvinna med motivet att hon har fläckat släktens heder och rykte. I en hederskultur är det kvinnornas kyskhet som utgör gränsen mellan heder och skam och kvinnornas beteende är bärare av männens och familjens heder.

FN uppskattar att det sker omkring 5 000 hedersmord varje år i världen, men mörkertalet är stort. Hedersvåld sker även i Sverige, även här är mörkertalet stort och det finns inga siffror på hur många som drabbas varje år. De mest kända fallen i Sverige är Pela och Fadime, två kvinnor som mördades av sin släkt.

Ta reda på mer om vad som hände Pela och Fadime.

Sök på Riksorganisationen mot hedersvåld – *Glöm Aldrig Pela och Fadime*

www.gapf.se

Fadimes tal i riksdagen

- Läs Fadimes tal till riksdagen tre månader innan hon mördades. Hur beskriver hon sin situation? Vad är det hon hoppades på? Vad känner du efter att ha läst talet?

Fadimes tal till riksdagen 20/11 2001

www.fadimesminne.nu/om-fadime/14-fadime-sahindals-tal-i-riksdagen

www.svt.se/nyheter/sverige/tio-ar-efter-mordet-pa-fadime-hedersvald-stort-problem-i-sverige

Varför mördades Pela?

Lyssna på podradioprogrammet P3 dokumentär om mordet på Pela. Sök på "Hedersmordet på Pela".

- Sammanfatta händelsen.
- Vilka argument använde de som anklagades för att mördra Pela?
- Hur beskriver Pelas syster Breen händelsen?
- Vilken betydelse hade det att mordet hamnade på en hög politisk nivå i Sverige och kurdiska Irak?
- Hur tänker du kring Breens berättelse? Den dömd morbrodern?

ARBETA VIDARE

Exempel på länkar att arbeta vidare med:

Elektra

En organisation som bekämpar hedersvåld.
www.elektra.fryshuset.se

Hedersförtryck

En projektsajt om hedersförtryck.
www.projektwebbar.lansstyrelsen.se/hedersfortryck/Sv/Pages/default.aspx

Brottsrummet om hedersvåld

Brottsrummet är en hemsida med fakta om brott för ungdomar. Artikel om hedersvåld.
www.brottsrummet.se/sv/hedersrelaterat-vald

Heder.nu

Information, kunskap och stöd till unga HBT-personer i Sverige och som är utsatta för hedersrelaterat våld.
www.heder.nu

Tris.se

Tjejs rätt i samhället. Arbetar förebyggande mot hedersrelaterat förtryck och våld.
www.tris.se

Mod utan gränser – människorättsförsvarare som förändrar vår värld

Originalalets titel: *Speak Truth To Power – Human Rights Defenders Who Are Changing Our World* (2000)

Författare: Kerry Kennedy

Projektansvarig Speak Truth To Power: John Heffernan

Projektledare Sverige: Kajsa Wiktorin och Katja Wahlström

Redaktör: Kajsa Wiktorin

Texten är bearbetad och omarbetad av Mats Andersson och Ludvig Myrenberg för att följa den svenska läroplanen

© Text Kerry Kennedy

Grafisk form: Jennifer Kakaletis och Conny Lindström

Projektet genomförs med stöd från Svenska PostkodLotteriet.

- **Besök vår svenska hemsida:** rfkhumanrights.fryshuset.se
- **Besök RFK Human Rights hemsida:** rfkhumanrights.org/sweden
- **Följ oss på Twitter:** [@STTP_Sweden](https://twitter.com/STTP_Sweden)
- **Följ oss på Instagram:** [rfksweden](https://www.instagram.com/rfksweden)
- **Lägg till oss på Facebook:** [SpeakTruthToPower](https://www.facebook.com/SpeakTruthToPower)
- **Se klipp på YouTube:** [youtube.com/RFKHumanrightsComm](https://www.youtube.com/RFKHumanrightsComm)

WASHINGTON

1300 19th St, NW
Suite 750
Washington, DC 20036
Phone: 202.463.7575
Fax: 202.463.6606
rfkhumanrights.org

NEW YORK

515 Madison Avenue
Suite 718
New York, NY 10022
Phone: 917.284.6355
Fax: 347.426.2201
RFKCenter.org

EUROPE

Via Ghibellina 12/a
50122 Firenze, Italia
Phone: +39.055.5389250
Fax: +39.055.5383602
www.rfkennedyeurope.org

SWEDEN

Speak Truth To Power at Fryshuset
Mårtendalsgatan 2-8
120 30 Stockholm, Sweden
Phone: +46.8.6917600
rfkhumanrights.fryshuset.se